

Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας

Παράρτημα Ανατολικής
Μακεδονίας

Σέρρες, 17/10/2010

Η δια βίου μάθηση ως εκπαιδευτική πολιτική: κρίσιμα ζητήματα και προτάσεις

Δρ. Γεώργιος Α. Κουλαουζίδης

Μαθηματικός – Κοινωνικός Επιστήμων – Εκπαιδευτής Ενηλίκων

Η έννοια της δια βίου μάθησης

«Η διά βίου μάθηση πρέπει να καλύπτει τη μάθηση από την προσχολική ηλικία έως την περίοδο μετά τη συνταξιοδότηση, καθώς και όλο το φάσμα των επίσημων, των ανεπίσημων και των άτυπων μορφών μάθησης. Εξάλλου, ως διά βίου μάθηση πρέπει να νοηθεί κάθε δραστηριότητα μάθησης που αναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, με στόχο τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων στο πλαίσιο της προσωπικής ανάπτυξης του ατόμου καθώς και στο πλαίσιο μιας κοινωνικής ανάπτυξης που συνδέεται με την προοπτική της απασχόλησης»

Από ένα ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (27/6/2002)

Το διακύβευμα των ορισμών

Η μάθηση είναι μια **προσωπική διεργασία**, συνεπώς μπορεί να θεωρηθεί ότι παραπέμπει (και) στην άτυπη μάθηση, που πραγματοποιείται εκτός οργανωμένου εκπαιδευτικού πλαισίου και συνεπώς αποτελεί ατομική ευθύνη του κάθε πολίτη.

Αντίθετα, ο όρος «εκπαίδευση» παραπέμπει με σαφήνεια **σε οργανωμένες ή/και θεσμοθετημένες δραστηριότητες μάθησης**, οι οποίες πραγματοποιούνται μέσα σε συγκροτημένο εκπαιδευτικό πλαίσιο (που έχει προγράμματα σπουδών, υποδομές, διδάσκοντες κ.ά.) και επομένως προϋποθέτουν και σηματοδοτούν τη βούληση της πολιτείας να ασκήσει δημόσια εκπαιδευτική πολιτική.

Κρίσιμα ζητήματα

1. Ο «χαρακτήρας» της δια βίου μάθησης
 2. Σχολείο & ανάπτυξη της δια βίου μάθησης
 3. Το ζήτημα της συμμετοχής
 4. Γενική εκπαίδευση ενηλίκων
 5. Νέες τεχνολογίες
 6. Δια βίου μάθηση & απασχόληση
 7. Στοχευμένες παρεμβάσεις
 8. Το ζήτημα της ποιότητας
 9. Πιστοποίηση
 10. Η αποκέντρωση της δια βίου μάθησης
 11. Ερευνητική και ακαδημαϊκή ανάπτυξη
-

Ο «χαρακτήρας» της διά βίου μάθησης

Το ζήτημα: Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και η UNESCO θέτουν ως στόχο της διά βίου μάθησης όχι μόνο την επαγγελματική κατάρτιση και τη σύνδεσή της με την απασχόληση, αλλά και την ανάπτυξη της ιδιότητας του ενεργού πολίτη, την προσωπική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Στην Ελλάδα υπάρχει μονοδιάστατος προσανατολισμός προς την επαγγελματική κατάρτιση, η οποία μάλιστα συνδέεται ελλιπώς με την απασχόληση και έχει χαμηλή ποιότητα.

Τι μπορεί να γίνει: Ισόρροπη ανάπτυξη της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων με τρόπο που να αποβλέπει στην ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής, της συμμετοχής στα κοινά και στην προσωπική ολοκλήρωση.

Σχολείο & ανάπτυξη της διά βίου μάθησης

Το ζήτημα: Στην Ε.Ε. (EQF) αναγνωρίζονται οκτώ (8) ικανότητες ως θεμελιώδεις για την προσωπική ολοκλήρωση: επικοινωνία στη μητρική γλώσσα, επικοινωνία σε ξένες γλώσσες, μαθηματική ικανότητα, ψηφιακή ικανότητα, μεταγνωστικές ικανότητες, κοινωνικές ικανότητες (ιδιότητα του πολίτη), πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα, πολιτισμική έκφραση.

Η προσπάθεια για την ανάπτυξη αυτών των ικανοτήτων θα πρέπει να διαπερνά τόσο το σχολικό σύστημα όσο και την περαιτέρω μάθηση σε όλες τις μορφές της.

Στην Ελλάδα, αν και τα ποσοστά της σχολικής φοίτησης είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητικά, οι περισσότερες από αυτές τις ικανότητες αναπτύσσονται ελλιπώς.

Τι μπορεί να γίνει: Η σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών ενηλίκων στις αρχές της διά βίου μάθησης, στην ανάπτυξη των βασικών ικανοτήτων, καθώς και σε σύγχρονες καινοτομικές τεχνικές και στη χρήση της τεχνολογίας, με στόχο την εφαρμογή τους σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα. Η θεσμοθέτηση ζωνών εκπαιδευτικής προτεραιότητας ώστε να αμβλυνθούν οι εκπαιδευτικές ανισότητες

Το ζήτημα της συμμετοχής

Το ζήτημα: Οι ενήλικοι (25-64 ετών) που μετέχουν κάθε χρόνο στην Ελλάδα σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες είναι 2,9% έναντι 9,5% στην Ε.Ε. Υπάρχουν έντονες ανισότητες ως προς την πρόσβαση στην εκπαίδευση ενηλίκων (μηδαμινή συμμετοχή μετά την ηλικία των 55 ετών, μεγαλύτερη συμμετοχή εκείνων που έχουν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, ελάχιστη συμμετοχή εργατών & αγροτών σε σύγκριση με τα στελέχη επιχειρήσεων και τραπεζών, διπλάσια συμμετοχή των κατοίκων αστικών περιοχών).

Τι μπορεί να γίνει: Ανάπτυξη στοχευμένων δράσεων για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων. Επέκταση και αναβάθμιση των υπηρεσιών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, του δικτύου των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, των Κέντρων Διά Βίου Μάθησης και των εσπερινών Γυμνασίων, Λυκείων και ΕΠΑΛ.

Έμφαση σε δράσεις διά βίου μάθησης που απευθύνονται σε εργάτες, αγρότες, βιοτέχνες, άτομα ώριμης ηλικίας, οικονομικά μη ενεργούς πολίτες, άτομα με αναπηρία, φυλακισμένους, μετανάστες και πρόσφυγες.

Γενική εκπαίδευση ενηλίκων

Το ζήτημα: Στη χώρα μας, από το σύνολο των συμμετεχόντων σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων, μόνο το 9,7% των ανδρών και 23,4% των γυναικών συμμετέχουν σε προγράμματα μάθησης που δεν έχουν επαγγελματικό στόχο. Ωστόσο, με δεδομένη τη διαφοροποίηση και την πολυπλοκότητα της ζωής, οι μαθησιακές ανάγκες, τόσο οι προσωπικές όσο και οι κοινωνικές, βρίσκονται πολύ συχνά πέρα από το πλαίσιο της κατάρτισης που σχετίζεται με την απασχόληση.

Τι μπορεί να γίνει: Η επέκταση και η αναβάθμιση των θεσμών της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων (Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, Κέντρα Δια Βίου Μάθησης, εσπερινά Γυμνάσια και Λύκεια κ.ά.). Ο εμπλουτισμός του περιεχομένου των προγραμμάτων τους, ιδίως με θέματα που σχετίζονται με τις οριζόντιες ικανότητες. Η διεύρυνση του περιεχομένου των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης με θέματα κοινωνικά (περίπου στο 20% της συνολικής διάρκειάς τους).

Νέες τεχνολογίες

Το ζήτημα: Οι νέες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ) μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας, αλλά και στη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και στην ανάπτυξη της ιδιότητας του ενεργού πολίτη. Όμως, στη χώρα μας μόνο 34% των πολιτών χρησιμοποιούν σε τακτική βάση το διαδίκτυο, ενώ 81,8% δε διαθέτουν σε ικανοποιητικό βαθμό δεξιότητες χρήσης του διαδικτύου.

Τι μπορεί να γίνει: Προσφορά προγραμμάτων διά βίου μάθησης που σχετίζονται με τις ΤΠΕ, με ιδιαίτερη μέριμνα για τις ομάδες που υστερούν στη χρήση τους (γυναίκες, απόφοιτοι υποχρεωτικής εκπαίδευσης, πολίτες ηλικίας άνω των 55 ετών).

Η αξιοποίηση του Κέντρου Επιμόρφωσης από Απόσταση της Γ.Γ.Δ.Β.Μ. με στόχο την παροχή επιμορφωτικών προγραμμάτων και διαλέξεων.

Ο σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων, που θα καθιστούν τους εκπαιδευόμενους ικανούς να αναζητούν ενημέρωση, να τοποθετούνται κριτικά και να παρεμβαίνουν ενεργά στα ζητήματα που τους αφορούν.

Διά βίου μάθηση & απασχόληση

Το ζήτημα: Η συνεισφορά της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο πεδίο της απασχόλησης είναι αφενός, να προσφέρει στους ήδη εργαζόμενους συγκεκριμένα και ποιοτικά προσόντα, που είναι συμβατά με το είδος των θέσεων εργασίας τις οποίες κατέχουν και αφετέρου, να προσφέρει στους αναζητούντες εργασία ή/και στους επιθυμούντες να αλλάξουν επάγγελμα συγκεκριμένα και ποιοτικά προσόντα που αντιστοιχούν σε προσφερόμενες θέσεις εργασίας, των οποίων η ζήτηση δεν έχει καλυφθεί.

Τι μπορεί να γίνει: Η διαμόρφωση ενός αξιόπιστου συστήματος διερεύνησης των αναπτυξιακών και εκπαιδευτικών αναγκών σε περιφερειακό επίπεδο. Η αναβάθμιση των φορέων και του ανθρώπινου δυναμικού που αναλαμβάνουν την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και του ίδιου του εσωτερικού συστήματος της επαγγελματικής κατάρτισης. Η παροχή όχι μόνο γνώσεων και ικανοτήτων που συνδέονται άμεσα με τις ανάγκες του πεδίου της απασχόλησης, αλλά και οριζοντίων ικανοτήτων, που είναι απαραίτητες για την σε βάθος επαγγελματική βελτίωση και ταυτόχρονα για την προσωπική ανάπτυξη των εκπαιδευομένων, έχοντας έτσι άμεσα θετική συμβολή στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Στοχευμένες παρεμβάσεις

- Ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση: προτείνεται η δημιουργία ενός ευέλικτου συστήματος κινήτρων και χρηματοδότησης, με συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη λήψη αποφάσεων. Η έμφαση στην υποστήριξη των μικρών επιχειρήσεων και στη μεταξύ τους συνεργασία, προκειμένου να γίνεται εφικτή η κατάρτιση του προσωπικού τους. Η πρόβλεψη εκπαιδευτικών αδειών και κινήτρων για τη συμμετοχή των εργαζομένων στην κατάρτιση.
 - Εκπαίδευση και κατάρτιση των αγροτών: Προτείνεται η διεξαγωγή μελέτης με στόχο τη σύσταση σύγχρονων αγροτικών σχολείων υψηλού επιπέδου, τα οποία θα μπορούσαν να προωθήσουν αποφασιστικά την αγροτική επιχειρηματικότητα, να συμβάλουν στην ανανέωση της αγροτικής κοινωνίας και να παρέχουν πράσινα πιστοποιητικά στους αγρότες που θα φοιτούν σε αυτά.
 - Εκπαίδευση στην Τρίτη Ηλικία: Ανάπτυξη προγραμμάτων διά βίου μάθησης στα ΚΑΠΗ των Ο.Τ.Α., κατά το πρότυπο που ήδη εφαρμόστηκε με επιτυχία και ελάχιστο κόστος σε έξι Δήμους της Θεσσαλονίκης. Λειτουργία προγραμμάτων για την Τρίτη Ηλικία στο πλαίσιο των δομών διά βίου εκπαίδευσης των πανεπιστημίων.
-

Ποιότητα στην Διά Βίου Μάθηση

Το ζήτημα: Η αναβάθμιση της ποιότητας στη διά βίου μάθηση και ιδιαίτερα στην εκπαίδευση ενηλίκων, δεν ταυτίζεται αποκλειστικά με την επίτευξη μετρήσιμων στόχων, αλλά αφορά και στη συμβατότητα των ενεργειών με βασικές αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και, κυρίως, με την αρχή της ενεργού συμμετοχής των εκπαιδευομένων και της κάλυψης των εκπαιδευτικών τους αναγκών.

Τι μπορεί να γίνει: : Να γίνεται συστηματική διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών πριν την έναρξη κάθε προγράμματος. Να δοθεί έμφαση στην εκπαίδευση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων, σε συνδυασμό με την ενοποίηση των μητρώνων (σήμερα υπάρχουν 8!) Να δρομολογηθεί η εκπαίδευση των στελεχών των φορέων διά βίου μάθησης. Να αξιολογούνται οι φορείς και με βάση την ποιότητα του έργου που επιτελούν, καθώς και την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού τους. Να γίνεται διάδοση καλών διεθνών και ελληνικών πρακτικών, διεξαγωγή πιλοτικών προγραμμάτων.

Το ζήτημα της πιστοποίησης

Το ζήτημα: Η πιστοποίηση αποτελεί ασφαλή βασικό μοχλό για τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού συνεχούς, με στόχο να αναγνωρίζονται τα μαθησιακά αποτελέσματα και τα προσόντα που αποκτούν οι πολίτες μέσω της συμμετοχής τους σε τυπικές, μη τυπικές και άτυπες μαθησιακές δραστηριότητες. Ωστόσο, τα πλαίσια πιστοποίησης προσόντων θα πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά προς το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα και επίσης να μην υποκαθιστούν τις θεσμοθετημένες διαδικασίες ένταξης σε ένα επάγγελμα.

Τι μπορεί να γίνει: Η εμβέλεια των διαδικασιών πιστοποίησης να περιορίζεται σε εκείνα τα προσόντα που είναι απαραίτητα για την εκτέλεση μιας συγκεκριμένης εργασίας και τα οποία δεν έχουν προκύψει από τη συμμετοχή στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στις διαδικασίες πιστοποίησης να προβλέπονται και διαδικασίες διακρίβωσης των οριζοντίων ικανοτήτων, που είναι απαραίτητες για την άσκηση ενός επαγγέλματος. Οι διαδικασίες πιστοποίησης να ανήκουν στη σφαίρα παρέμβασης της πολιτείας και να μη δημιουργηθεί νέα «αγορά» καταρτίσεων και πιστοποιήσεων. Το κόστος των διαδικασιών πιστοποίησης δε θα πρέπει να επιβαρύνει τους πολίτες.

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης

Το ζήτημα: Η αποκέντρωση των δράσεων της διά βίου μάθησης και η μεταφορά των σχετικών αρμοδιοτήτων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι θέμα αρχής. Χρειάζεται ωστόσο αυτή η διαδικασία να γίνεται με την ταυτόχρονη τεχνική και επιστημονική υποστήριξη της Τ.Α., ώστε να εξασφαλίζεται ότι η αποκέντρωση θα γίνεται με αποτελεσματικότητα και με την απαραίτητη τεχνογνωσία.

Προτείνεται: Η θέσπιση Μονάδων Διά Βίου Μάθησης στους ΟΤΑ Α' Βαθμού και στις Περιφέρειες. Η στελέχωση αυτών των Μονάδων γίνεται με συμβούλους που έχουν γνώση και εμπειρία σε θέματα διά βίου μάθησης. Τα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης ανήκουν στην αρμοδιότητα των Δήμων, θεσπίζονται ως νομικά πρόσωπα, ενώ ταυτόχρονα εμπλουτίζονται και αναβαθμίζονται ποιοτικά τα εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρουν. Γίνεται εκπαίδευση των στελεχών της Τ.Α. που θα αναλάβουν αρμοδιότητες στο πεδίο Διά Βίου Μάθησης. Διαμορφώνεται Πρόγραμμα Εφαρμογής, που ρυθμίζει τους τρόπους με τους οποίους η αποκέντρωση θα γίνει με αποτελεσματικότητα και με την αναγκαία επιστημονική και τεχνική υποστήριξη.

Ερευνητική & ακαδημαϊκή ανάπτυξη

Το ζήτημα: Είναι αναγκαία η ενίσχυση της ακαδημαϊκής ανάπτυξης της διά βίου μάθησης και της εκπαίδευσης ενηλίκων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών, ερευνητικές μονάδες, ερευνητικά προγράμματα).

Προτείνεται:

Να ληφθούν μέτρα περαιτέρω ανάπτυξης του ΕΑΠ, ώστε να καλύπτει με ευέλικτα προγράμματα σπουδών και επιμόρφωσης τις ανάγκες των πολιτών και κατά κύριο λόγο διαφόρων κατηγοριών εργαζομένων, που έχουν κρίσιμο ρόλο στις οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις.

Να ενισχυθούν τα ερευνητικά ινστιτούτα, να αυξηθεί ο αριθμός των ερευνητικών προγραμμάτων και να γίνεται διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων που προκύπτουν.

Τέλος, είναι ώριμες οι συνθήκες για τη θεσμοθέτηση της συμμετοχής επιστημονικών φορέων και ενώσεων στις διαδικασίες και στα σημεία χάραξης πολιτικής στους τομείς της διά βίου μάθησης, σε εθνική αλλά και σε περιφερειακή κλίμακα, όπως ήδη συμβαίνει στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.

Από τη θεωρία στην πράξη

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3879/2010

**«Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και
λοιπές διατάξεις»**

ΦΕΚ, τ. Α', αρ. φύλλου 163

21 Σεπτεμβρίου 2010

Από την πράξη στην εφαρμογή

Μια μέρα κάποιος αποφάσισε να σκαρώσει μια φάρσα στον Ναστραντίν Χότζα. Με ένα μικρό πουλί μέσα στην παλάμη του θα τον ρωτούσε αν ήταν ζωντανό ή νεκρό. Εάν έλεγε ότι είναι ζωντανό θα το έπνιγε για να του δείξει ότι είχε κάνει λάθος. Εάν έλεγε ότι ήταν νεκρό θα το αφήνει να πετάξει μακριά και θα τον ξεγελούσε.

Όταν βρήκε το σοφό γέροντα του είπε: «Ναστραντίν Χότζα, αυτό που κρατάω, είναι ζωντανό ή νεκρό;»

Ο Χότζας σκέφτηκε για μια στιγμή και απάντησε: «**Φίλε μου, αυτή η απάντηση είναι στο χέρι σου**»

**Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας
και καλές γιορτές!**

Στοιχεία επικοινωνίας: koulaouzides@the.forthnet.gr
